

TÜRKİYE'DE KAMU AÇIKLARI VE İÇ BORÇ İLİŞKİSİ

Menşure KOLÇAK*

Özet: Türkiye'de büyük boyutlara uzanan kamu açıkları borçlanma yoluyla kapatılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmada kamu açıkları ve iç borç ilişkisi, hem bazı rasyolar kullanılarak, hem de Granger nedenselliği vasıtasıyla bir ekonomik model kurularak araştırılmaya çalışılmıştır. Rasyolar sonucunda, kamu açıklarıyla birlikte iç borçlarda da artış olduğu gözlenmiştir. Yapılan OLS testleri sonucunda, kamu açıkları ve borçlar arasında anlamlı bir nedenselliğin olduğu, geçmiş değerler arasında bir nedenselliğin bulunmadığı, Türkiye'nin bir borç-faiz sarmalına girdiği tesbit edilmiştir.

I. Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrasında uygulanan Keynesyen İktisat Politikaları sonucunda kamu harcamalarının, ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesinde kullanılması kamu açıklarının giderek artmasına neden olmuştur. Devletin bir taraftan klasik görevlerini yerine getirirken, bir taraftan da kalkınma programlarını uygulama çabaları, daha fazla kamu harcamalarını gerektirmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde refah devleti anlayışı ile devlet harcamalarının kamu gelirlerini aşması doğal karşılanmaya başlanmıştır.

1970'li yıllarda Keynes'çi politikayı eleştiren, liberal parasalcı politikaların güncellik kazanması ve uygulamaya konulması, kamu kesiminin daha fazla açık vermesine neden olmuştur. Teorik olarak kamu kesimine ve kamu harcamalarına karşı olan bu görüş, kamu kesiminin küçültülmesini, özel kesimin insiyatif ve etki alanının genişletilmesini öngörmektedir. Bu anlayış doğrultusunda, bir çok ülkede 1980'li yılların başlarında vergi oranlarının düşürülmesi, resim ve harçlarda indirim gibi uygulamalarla kamu gelirlerinin azaltılması yoluna gidilmiştir. Ancak kamu harcamalarında bir azalma olmadığından gelir gider farkı giderek artmıştır. Kamu harcamalarının, kamu gelirleri ile finanse edilememesi, ek finansman kaynaklarının aranmasına neden olmuştur.

Tarihsel süreç içerisinde başta devlet olmak üzere tüm kamu kuruluşlarının ekonomik ve sosyal hayata kapsamlı ve etkin müdahalesi sonucunda artan kamu harcamalarının, kamudan elde edilen vergi ve fiyat

* Yrd. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi Erzurum Meslek Yüksekokulu.

gelirleriyle karşılanamaması, kamu açıklarının temel nedenidir.¹ Türkiye'de de aynı süreç yaşanmıştır. 1950'li yıllardan itibaren kamu açıkları süreklilik arz etmeye başlamıştır.

Kamu açıklarının kapatılmasında başvurulan yollar; borçlanma, monetizasyon ve enflasyondur. Hükümetler harcamalarını, Merkez Bankası avansları, vergiler ve borçlanma ile karşılamaktadırlar. İç borçlanma için Merkez bankasına, halka ve kuruluşlara başvurulmaktadır. Finansmanın halktan veya kurumlardan sağlanması ile MB dan sağlanması farklı olaylardır. MB na satılan tahvil ve bonolar karşılığında sağlanan para güçlü (high power) paradır ve istikrarsızlığa neden olmaktadır.² Merkez Bankası avansları da parasallaşmaya neden olarak enflasyonu artırmaktadır. Dış borçlanmanın yarattığı bazı zorluklardan dolayı , kamu açıklarının finansmanında iç borçlanmaya daha fazla başvurulmaktadır.

Kamu açıklarının büyük boyutlara ulaştığı ekonomilerde, açıkların kontrol altına alınabilmesi, ancak hükümetlerin bütçe gelir ve giderleri konusunda önemli istikrar programlarını uygulamalarıyla, ekonomide yapısal değişikliklere gidilmesiyle veya bütçe denkliliği uygulamasının zorunlu kılınmasıyla mümkün olacaktır.³

Bütçe açıklarının kontrol altına alınmasında başarılı olan ülkelerde, bütçe gelirlerinin artırılmasına yönelik politikalar şunlardır.⁴

- Vergi sisteminin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması amacıyla gerekli vergi reformunun yapılması, vergi kaçacağını önleyici etkin vergi idaresinin kurulması,

- Kamu mallarının gerçek maliyetini yansıtacak bir fiyat politikasının izlenmesi,

- Devletin ekonomideki payının küçültülmesi amacıyla kamuya ait firma ve kuruluşların özelleştirilmesidir.

¹Mahmut DURAN, " Kamu Finansman Açıklarının Optimal Finansmanı", X. Maliye Sempozyumu, s. 435

²Rudiger Dornbusch, S. Fisher, Macro Economics, Mc. Graw Hill, Newyork 1994, s. 588

³Barro R.S. 1979, "On the Determination of the Public Debt", Journal of Political Economy, 87, October, 1979, S. 940-72

⁴Edwards, S. (1995) " Public Sector Deficits ant Macroeconomic Stability in Developing Economies" (in Budget Deficists and Debt: Issues and Options), A symposium sponsored by The Federal Reserve Bank of Kansas City S. 307 - 74

Bu çalışmanın amacı, iç borçlar ile kamu açıkları arasındaki ilişkiyi gerek bazı rasyolar kullanarak gerekse istatistiki yönden araştırmaktır.

II. Türkiye'de Kamu Açıkları

Türkiye ekonomisinde 1980'li yıllarda uygulanan açık bütçe politikaları sonucunda kamu açıkları, ekonominin en önemli sorunlarından birisi haline gelmiştir.

Türkiye ekonomisindeki gelir ve harcamalar aşağıdaki kanallar vasıtasıyla ekonomiye dahil edilmektedirler. Bunlar;

- Konsolide Bütçe
- Yerel İdareler
- Fonlar
- Döner Sermayeli Kuruluşlar
- Kamu İktisadi Teşekkülleri.

Kamu kesimini oluşturan bu beş kanalda oluşan gelir-gider dengesi, genel olarak kamu kesimi dengesini oluşturmaktadır⁵.

Genel olarak kamu açıkları; konsolide bütçe, yerel idareler, fonlar, döner sermayeli kuruluşlar ve kamu iktisadi teşebbüslerinin açıklarından oluşmaktadır.

Ülkemizde, planlı dönemden sonra, kamu kesiminin ekonomi içindeki payı hem toplam kamu harcamaları, hem de harcamaların GSMH içindeki payı olarak giderek artmıştır. Kamu yatırım ve tüketim harcamalarındaki hızlı artışlar ve kamu kuruluşlarının açıklarının büyümesi, bütçe finansman sorununa neden olmuştur.⁶ 1980'li yıllarda vergilerde yapılan bir takım değişikliklerle kamu gelirlerinin azaldığı, buna karşılık kamu harcamalarında kısıntıya gidilemediği görülmektedir. Finansman açısından olumsuz bir sonuç yaratan bu durum iç borçlanmanın büyük boyutlara ulaşmasıyla sonuçlanmıştır.

Verginin temel fonksiyonu, kamu harcamalarına finansman kaynağı sağlamaktır. Bu mali fonksiyonun yerine getirilmesi için de vergi gelirlerinin yeterli olması gerekmektedir.⁷ Vergilerin artırılmasında karşılaşılan ekonomik

⁵İzzettin Önder, H. Kirmanoğlu, Kamu Açıkları ve Kamu Borçları, Türk Harb-II Sendikası, İstanbul, 1995 s.7

⁶Beyhan Ataç, Maliye Politikası, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 86, s. 260

⁷Sadık Kırbas, "Vergi Tasarılarını Kim Hazırlamalıdır", Vergi Dünyası Kasım 1993, s. 31

ve politik sınırlamalardan dolayı, kamu harcamalarının finansmanında daha fazla borçlanmaya gidilmesi, gittikçe büyüyen borçların anapara ve faiz ödemelerinin kamu harcamalarını artırması kamu açıklarını artırmıştır. Yine son yıllarda, önce mahalli idarelerin daha sonra da sosyal güvenlik kuruluşlarının ve fonların gelir gider dengeleri bozularak kamu açıkları içindeki payları artmaya başlamıştır.⁸

Özelleştirmede istenilen seviyeye ulaşılamaması, KİT'lerin açıkları, artan askeri harcamalar ve izlenen popülist politikalar sonucunda hız kazanan konsolide bütçe açıkları, kamu kesimi açıklarının başında gelmektedir. 1988 yılından itibaren yükselen faizler gerek KİT'leri, gerekse hazineyi yüksek faiz düzeyleriyle borçlanmaya zorlamış ve kamu kesimi borçlanma gereğini artırmıştır.⁹

Zamanla artan kamu borçlarının anapara ve faiz ödemelerinin vergi gelirleriyle karşılanamaması, borç sarmalı denen borcun borçla ödenmesi sürecinin oluşmasıyla sonuçlanmıştır.

1980 - 1984 yılları arasında, kamu gelirleriyle finanse edilemeyen kamu harcamaları için başvuru kaynak dış borçlanma iken 1985 yılından sonra iç borçlanmaya gidilmeye başlanmıştır. Mali serbestleştirme politikaları sonucunda yurt dışından borçlanan özel kesim, aldığı kredileri devlet kağıtlarına yatırması faizleri artırarak bütçeye önemli yükler getirmiştir.

III. Veri Seti ve Bulgular

A. Kamu Açıkları ve İç Borçlarla İlgili Göstergeler.

Kamu açıkları ve iç borçlarla ilgili bazı göstergeleri aşağıdaki tablodan izlemek mümkündür. Bu göstergeler hesaplanırken 1.1.1984 - 31.12.1996 tarihleri arasındaki yıllık veriler kullanılmıştır. KKBG (Kamu Kesimi Borçlanma Gereği) yeni seri rakamları olarak alınmıştır.

⁸Erdoğan Öner, "Kamu Kesimi Gelir, Harcama ve Borçlanma Gereği", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayın No: 554, 1996, s.161.

⁹Hurşit Güneş, "Letarjim+Popülizm, Göz Göre Göre 5 Nisan", Görüş, TÜSIAD, İstanbul, s.46.

Tablo 1: Kamu Açıklarıyla ilgili Bazı Göstergeler

YILLAR	1984	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96
<u>İç Borç Stk.</u> GSYİH	21	20	21	23	22	18	15	15	18	18	21	18	21
<u>KKBG</u> GSYİH	4.1	2.2	2.8	3.5	3.1	3.4	3.1	5.3	4.3	6.8	7.0	4.8	8.8
<u>KKBG</u> GSMH	5.4	3.6	3.6	6.1	4.8	5.3	7.4	10.2	10.6	11.7	7.9	5.5	9.6
<u>Kamu Harc.</u> GSMH	18.2	15.0	16	16.9	16.3	16.5	17	20.5	20	24.3	23.1	23.8	26.3
<u>İç Borç Serv.</u> GSMH	1.8	4.2	5.9	8.4	6.5	6.7	6.2	7.9	10.5	15	21	21.3	31.5
<u>İç Borç Serv.</u> Toplam Gelir	9.5	33	45	62	49	51	45	5.2	67	85	110	120	175
<u>İç Borç Faiz öd.</u> Toplam Gelir	3.7	5.7	10.6	16.6	14.6	15.8	18.2	17.5	19.6	24.1	30.9	33.9	49.4
<u>İç Borç Faiz öd.</u> GSMH	0.7	0.7	1	2	2	2	3	3	3	4	6	6	9
<u>ç Borç Faiz öd.</u> Transfer Harc.	20	12	21	29	24	29	40	32	44	37	48	49	55

Kaynak : HM Aylık Bütçeleri, HM İstatistik Yıllığı, İSO Türkiye Ekonomisi 1997

7 Şubat 1992 de kabul edilip, 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Anlaşmasına göre; bütçe açığının GSYİH'nin % 3'ünü, kamu borçlarının GSYİH'nin % 60'ını geçmemesi gerekir. Tabloya baktığımız zaman, kamu kesimi borçlanma gereğinin göstergesi olan bütçe açığının GSYİH na oranlarının özellikle 1990 lı yıllarda % 3 ün üzerinde olduğu görülecektir. İç borçların GSYİH ya oranı % 20 lerde seyrederken bu orana 1996 yılı itibariyle dış borçların da dahil edilmesiyle % 67'ye yükselerek sınırı aştığı görülmektedir. Bu duruma borçların vadesi, faiz oranı ve kullanılma yeride ilave edilince durum Türkiye açısından daha da vahimleşmektedir.

KKBG'nin 1980'li yılların sonlarına doğru artmaya başladığı, 1993 yılında % 11,7 ye yükseldiği ve bu yıldan sonra azalmaya başladığı görülmektedir. İç borç stokundaki artışa rağmen bu oranın azalması enflasyon nedeniyle GSMH rakamlarının olduğundan fazla görünmesinden kaynaklanmaktadır.

Kamu harcamalarının GSMH içindeki payları, yıllar itibariyle artarak 1996 yılında % 26,3 olmuştur. Harcamalardaki artış kamu açıklarına ve dolayısıyla da KKBG'nin yükselmesine neden olmaktadır.

Borç anapara ve faiz ödemelerinden oluşan iç borç servisi / GSMH oranları, 1980'li ve 1990'lı yılların başında stabil seyrederken 1992'den itibaren artarak 1996'da % 31,5 e ulaşmıştır. GSMH'nın %31,5 i borç servisinde kullanılmaktadır. İç borç servisinin toplam gelirler içerisindeki payı artarak, 1984'te % 9,5 iken 1996 da % 175 olmuştur. Yani gelirlerin borç servisi için yeterli olmaması yeniden kaynak aranmasını gerektirmiş ve borç - faiz döngüsüne girilmiştir. İç borç faiz ödemelerinin toplam gelirler içindeki paylarına bakıldığında 1984'te % 3,7 , 1986'da % 10,6 iken 1996'da % 49,4 olmuştur. Türkiye'de gelirlerin % 49,4'ünü faize harcanması verimli alanlara yatırılabilir fonların azalması anlamına gelmektedir. Faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı ise % 2 ve % 9 arasında seyretmektedir. Özellikle 1993'ten sonra artışlar çok hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir.

İç borç faiz ödemeleri transfer harcamaları içerisinde yer almaktadır. Transfer harcamaların temel kalemleri, borç faizleri, vergi iadeleri ve KİT'lere yapılan transferlerdir. İç borç faiz ödemelerinin bu kalem içerisinde ki payı %20 ile % 55 arasında seyretmektedir. Oranlar 1990'lı yıllarda artış göstermiştir. Bu durum son yıllarda kamu açıklarının finansmanında uygulanan yöntemden kaynaklanmaktadır.

Yedinci beş yıllık kalkınma planında, vergi gelirlerinin artırılması ve tedricen iç ve dış borçların azaltılması öngörülmektedir. İç borç faiz ödemelerinin GSMH içindeki ortalama % 7,5 olan paylarının 2000 yılına kadar % 2,4 - 2,6 ya, KKBG'nin 1996 da 4,9 a, 1997 de 4,1 e, 1998'de 3,3 e, 1999 da 3,2 ye ve 2000 yılında 3,2 ye düşürülmesi planlanmaktadır.¹⁰ Ancak 1996 yılında KKBG % 9,6 olarak gerçekleşmiştir. KKBG'nin GSMH içindeki payının plan dönemince azaltılması düşüncesinin amacı, kamunun mali piyasalardaki kullanılabilir fon talebini azaltarak, reel faiz oranlarının düşürülmesidir. Ayrıca, özel kesimin kullandığı fonların maliyeti, Mali tasarrufların artırılması ve mali sistemin etkinleştirilmesiyle azaltılacaktır. Böylece enflasyon aşağıya çekilecek, artan üretim kapasitesiyle üretimin çoğalması sağlanacaktır.

¹⁰ Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, s. 213 - 214

Tablo 2: *Bazı Gelişmiş Ülkelerdeki KKBG ve Kamu Borçlarının GSYİH'deki Payları*

ÜLKE	KKBG (GSYİH'nin %)	Kamu Borçları / GSYİH
Almanya	3.75	115.1
Fransa	3.50	42.5
İtalya	0.93	35.1
Hollanda	3.25	63.7
İngiltere	8.00	121.0
ABD	4.60	54.4
Yunanistan	7.75	95.9
AB Ortalaması	5.25	63.4

Kaynak : Kamu Kesimi Finansman Açıkları, Eser Karakaş S.99 Macro Economics R. Bornbusch, Sfisher, S. 592

Tablodan görüldüğü gibi gelişmiş ülkelerde KKBG'ği Türkiye'deki rakamlardan daha düşüktür. AB ortalaması GSYİH'nin % 5,25 kadarıdır. Kamu harcamalarını kıyasladığımız zaman AB ülkelerinin GSYİH lalarının % 40 tan fazlası kamu harcamalarına gitmektedir. Ülkemizde ise bu oran ortalama % 20 civarındadır. Kamu borçlarının GSYİH'deki payları Ülkemizdekinden oldukça yüksektir. Ülkemizdeki problem borçların miktarının çokluğundan ziyade borçların kullanım yerinde kaynaklanmaktadır.

Türkiye'de kamu maliyesine kaldıramıyacağı kadar sorumluluk yüklenmiştir. Kalkınmanın finansmanından, sosyal refah harcamalarına ve kamu hizmetlerinin sağlanmasına kadar, bir kısmı piyasa mekanizmasına terkedilebilecek fonksiyonları devlet üstlenmiştir. Bunun yanı sıra, kamu maliyesinin ağırlığı, temel fonksiyon olan sosyal mallar yani kamu hizmetlerinden, bölüşüm ve kalkınmaya kaydırılmıştır. Devletin üstlendiği görevleri artırılması ve genişletilmesi, kamu açıklarını ve enflasyonu yükseltmiştir.¹¹

B. Ekonometrik Model ve Yöntem

Bu çalışmada iç borç stoku ve kamu açıklarının 1.1.1984 - 31.12.1996 tarihleri arasındaki aylık değerleri kullanılarak, kamu açıkları ve iç borçlar

¹¹Güneri Akalın, "Türkiye'de Mali Buhran ve Mali Sistemin Reformu", Vergi Dünyası, Kasım 1993, s. 15

arasındaki ilişki araştırılmaya çalışılmıştır. Hipotez; " Kamu açıkları iç borçların artmasına neden olmaktadır". şeklinde kurulmuştur. Hipotezi test etmek, için OLS (basit en küçük kareler) yöntemi ve granger nedensizliği kullanılmıştır. Analizler Win Rats 1994 paket programıyla yapılmıştır.

İç borç stoku (BS), kamu açıkları da (KA) ile sembolleştirilmiştir. Araştırma, Veriler, Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Bütçe Gider ve Gelir Gerçekleşmelerinden elde edilmiştir. Elde ettiğimiz verilerden borçlanmaların yılın son aylarında, özellikle de Aralık ayında büyük boyutlara ulaştığı görülmüştür.

Tüm seriler milyar TL olup, BS nun logaritmik birinci farkı, KA nun logaritmik seviye değerleri alınmıştır. Bu uygulamaya hem OLS hem Granger model tahminlerinde bazı ayların negatif olması dolayısıyla başvurulmuştur. Bunun için KA log(Kamu Harcamaları / Kamu Gelirleri) şeklinde bir oran kullanılmıştır. Serilerde birim kök olup olmadığı araştırılmıştır. Granger nedensizliğinin yapılabilmesi için serilerin durağan olması gerekmektedir.¹² Kamu açıklarının seviye değerleri, borç stokunun ise logaritmik birinci farkları durağan çıkmıştır. Durağanlık için Augumented Dickey Fuller testi uygulanmıştır.¹³

Tablo 3: *ADF Birim Kök Testi*

Değişken	Seviye Değerleri		Birinci Farkları	
	Sabitli	Sabit ve Trendli	Sabitli	Sabit ve Trendli
Borç Stoku	3.43 ^(b)	-0.92	-14.65 ^(a)	-6.81 ^(a)
Kamu Açıkları	-2.93 ^(b)	-13.44 ^(a)	--	--

Not : 1) ADF testi için gecikme uzunluklarının seçiminde residuallerde % 5 önem seviyesinde otokorelasyon için LM test istatistiği kullanılmıştır.

2) (a) : % 1 Seviyesinde önemli (b) : % 5 Seviyesinde önemli

¹² Granger C.W.J., " Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross - Spectral Methods", *Econometrica*, (37), 1969

¹³ David A. Dickey, W.A. Fuller, " Likelihood Ratio Statiscs for Autoregressive Time Series with a Unit Root", *Econometrica*, 49 July 1981, s - 1057

OLS Tahminleri;

- Mevsimsel gölge değişken ve trend kullanılarak
- Trendle
- İki değişken kullanılarak tahmin edilmiştir.

DLS tahminleri sonucunda

$$DBS = 0.0299 + 0.090 LKA$$

$$(0.006) \quad (0.020)$$

$$t = 4.82 \quad t = 4.44$$

$$R^2 = 0.114$$

$$DW = 2.401$$

$$F = 19,748$$

$$Ljung - Box Q (36 - a) = 44.20$$

$$(0.160)$$

0.16 > 0.10 olduğundan anlamlıdır. Bu sonuç hipotezimizi destekler niteliktedir.

Kamu açıklarının borç stoku üzerindeki etkisi istatistiki olarak anlamlı, ancak oldukça düşük bir seviyededir. Kamu açıklarındaki % 1 lik bir artış borç stokunu % 9 oranında artırmaktadır. Borç stokunun yaklaşık % 11 i kamu açıklarından kaynaklanmakta, % 89 u diğer değişkenlerden etkilenmektedir. Ülkemizdeki borcun ve faizlerinin yeniden borçlanarak ödenmesinin bir sonucu olarak, kamu açıkları borç stokunu fazla miktarda etkilememektedir.

Modelde mevsimsellik olup olmadığının araştırılması için bir gölge değişken kullanılmıştır. Gölge değişken kullanılarak bulunan regresyon denklemi aşağıdaki gibidir.

$$DBS = 0.214 + 0.085 LKA + Du$$

$$(0.107) \quad (0.021)$$

$$t = 1.994 \quad t = 4.065$$

$$R^2 = 0.119$$

$$DW = 2.416$$

$$Ljung - Box Q (36 - 0) = 45.636$$

$$(0.130)$$

0.130 > 0.10 Sonuç hipotezimizi desteklenmektedir.

Mevsimsellik anlamsız çıkmıştır. Ancak Ljung - Box istatistiği (0,130), 0,10 dan büyük olduğu için kamu açıklarının, borç stokuna etkisi istatistiki olarak önemlidir. Borç stokunun yaklaşık % 12 si kamu açıklarından kaynaklanmaktadır. Kamu açıklarındaki % 1 lik artış, borç stokunu % 8,5

oranında artırmaktadır. İki sonuçta birbirini destekler niteliktedir. Trendli ve trendsiz model tahminlerinde kamu açıklarının, borç stoku ile anlamlı olarak ilişkili olduğu görülmüştür. Nitekim her iki denklemde de eğim pozitiftir.

Granger nedensellik testlerinde; kamu açıkları ile borç stoku arasında eşanlı bir ilişkinin olduğu, yani kamu açıklarının cari değerlerinin borç stokunu etkilediği ortaya çıkmıştır. Buna karşılık geçmiş ve gelecek değerlerinin birbirlerini etkilemediği görülmüştür. Ne tek yönlü, ne de çift yönlü nedensellik bulunamamıştır.

III. Sonuç

Kamu açıklarının, dolayısıyla da KKBG nin yıllar itibariyle göreceli olarak arttığı bilinmektedir. Kamunun açık vermesinin kolay olmasına karşılık ancak bu açıkların finansmanı ve kontrolü oldukça zordur. Türkiye, özellikle 1990 'lı yıllarda büyük bir açık ve borç krizi yaşamaktadır. Borcun ana para ve faizlerinin tekrar borçla ödenmesi sonucu, borç sarmalıyla karşı karşıya kalmıştır. Ekonominin katlanabileceği bir kamu açıklığının tesbit edilmesi güç bir olgudur.

Yüzdeler yoluyla yapılan incelemede KKBG nin yıllar itibariyle arttığı gözlenmiştir. Toplam gelirler içerisinde borç ödemelerinin, bu ödemeler içinde de faizlerin önemli bir payı bulunmaktadır. 1994 ve sonrasında gelirler borç servisi için yeterli olmamış ve açık daha da büyümüştür. 1996 da gelirlerin yaklaşık iki katı borç servisi için harcanmıştır. Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında borç miktarının fazla olmadığı, ancak borcun kullanım yerinin yanlış olduğu görülmektedir. Türkiye'de borcun miktarı kadar; vadesi, faizi ve kullanım yeri büyük bir önem arz etmektedir.

Çalışmada yapılan OLS testleri sonucunda kamu açıklarının, iç borçları artırdığı, ancak açıkların yanısıra iç borçların artmasında başka değişkenlerinde etkisinin bulunduğu görülmüştür. Granger nedenselliğinde eşanlı nedenselliğin anlamlı, gelecek ve geçmiş değerlerle ilgili nedenselliğin anlamsız olduğu gözlenmiştir.

Verimsiz kamu harcamaları azaltılıp, vergi gelirleri artırılmadığı süreçte borç sarmalı giderek daha fazla genişleyecek ve daha büyük ekonomik krizler yaşanacaktır.

Summary: The public deficits that has reached great sums in Turkey are tried to be financed through indebtng. In this study, it was tried to find out the relationship between public deficits and domestic debts through Granger Causality both by establishing an econometrics model and using some ratios. In the results obtained by using ratios, it was observed that the domestic debts increase together with public deficits. As a result of OLS tests it was determined that the public deficits increase the domestic debts, that there is a simultaneous causality and no causality related with the past values.

Kaynaklar

- AKALIN, Güneri, "Türkiye'de Mali Buhran ve Mali Sistemin Reformu", Vergi Dünyası, Kasım 1993,
- ATAÇ, Beyhan, Maliye Politikası, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 86, s. 260
- BARRO, R.S. 1979, "On the Determination of the Public Debt", Journal of Political Economy, 87, October, 1979,
- DAVID, A. Dickey, W.A. Fuller, " Likelihood Ratio Statiscs yor Autoregressive Time Series with a Unit Root ", Econometrica, 49 July 1981,
- DURAN, Mahmut " Kamu Finansman Açıklarının Optimal Finansmanı, X. Maliye Sempozyumu,
- EDWARDS, S. (1995) " Public Sector Deficits ant Macroeconomic Stability in Developing Economies" (In Budget Deficists and Debt: Issues and Options), A symposium sponsored by The Federal Reserve Bank of Kansas City
- GRANGER, C.W.J., " Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross - Spectral Methods", Econometrica, (37), 1969
- GÜNEŞ, Hurşit, " Letarjim+Popülizm, Göz Göre Göre 5 Nisan", Görüş, TÜSİAD, İstanbul,
- HM Aylık ve Yıllık istatistikler
İSO Türkiye Ekonomisi 1997
- KIRBAŞ, Sadık, "Vergi Tasarılarını Kim Hazırlamalıdır", Vergi Dünyası Kasım 1993,
- ÖNDER, İzzettin, H.Kirmanoglu, Kamu Açıkları ve Kamu Borçları, Türk Harb - İş Sendikası, İstanbul, 1995
- ÖNER, Erdoğan, "Kamu Kesimi Gelir, Harcama ve Borçlanma Gereği", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayın No: 554, 1996,
- RUDIGER, Dornbusch, S. Fisher, Macro Economics, Mc. Graw Hill, Newyork 1994,
- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı,